

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HAREKET VE ANTRENMAN ANABİLİM DALI

**VİDEO DESTEKLİ SPORTMENLİK EĞİTİMİNİN,
ÇOCUKLARIN SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ VE
AHLÂKİ KARAR ALMA TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Kadir BABUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2020-ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HAREKET VE ANTRENMAN ANABİLİM DALI

**VIDEO DESTEKLİ SPORTMENLİK EĞİTİMİNİN,
ÇOCUKLARIN SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ VE
AHLÂKİ KARAR ALMA TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Kadir BABUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç.Dr. Bahri GÜRPINAR

“Kaynakça gösterilerek tezinden yararlanılabilir”

2020-ANTALYA

Sağlık Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼ne;

Bu alışma j¼rimiz tarafından Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Programında Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 29/01/2020

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Bahri G¼RPINAR
Akdeniz ¼niversitesi

¼ye : Prof. Dr. Alpay G¼VEN
Akdeniz ¼niversitesi

¼ye : Dr. Öğr. Üyesi Serdar ALEMĐAĖ
Trabzon ¼niversitesi

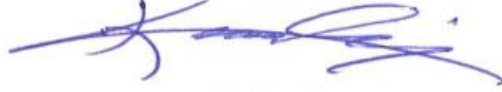
Bu tez, Enstit¼ Y¼netim Kurulunca belirlenen yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulu'nun ...../...../..... tarih ve ...../..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Narin DERİN

Enstit¼ M¼d¼r¼

ETİK BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı beyan ederim.

Kadir BABUR

İmza

Tez Danışmanı

Doç.Dr. Bahri GÜRPINAR

İmza

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimimin her aŐamasında beni koŐulsuz destekleyen, bana her konuda yol gÖsteren ve danıŐmanımın DoÇ.Dr. Bahri GÜRPINAR olmasını sağlayan değerli hocam Dr.Öğr. Üyesi Filiz YAYLACI'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimime baŐlamadan önce henüz 3 yıllık bir beden eğitimi öğretmeniydim ve 3 yıl boyunca öğrencilerimi götürdüğüm bütün müsabakalarda hakemlerden tutun da rakip takımın öğretmenlerine kadar sürekli sorun yaşadım ve yaşattım. Neden böyle davrandığımı bilmiyordum. Beden eğitimi dersleri zevk vermiyordu çünkü kazanma odaklıydım. Çünkü öyle yetiŐtirilmiŐtim (futbol oynadığım dönemlerde). Ne zaman ki yüksek lisansa baŐladım, Bahri hocayla tanıştım, değerler eğitimini aldım, fair play ve sportmenliğin önemini kavradım; kendimi sorgulamaya baŐladım ve hayatımda birçok Őey deđiŐti. Biz öğretmenlerin aslında bir antrenör olmadığını fark ettim. Öğrencilere doğru değerleri öğretmenin, kazanmaktan çok daha önemli olduğunu anladım. Bu durum tabi ki çevremde de beni saygın bir konuma getirdi. Bana bu bakış açısını kazandıran genç yaşta öğretmenliğin tadına vardırıran değerli hocam DoÇ.Dr. Bahri GÜRPINAR'a sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı; video destekli sportmenlik eğitiminin, beden eğitimi dersine devam eden öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ve ahlâki karar alma tutumları üzerindeki etkisini incelemektir.

Yöntem: Araştırmada, deneysel yöntemlerden klasik deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmaya 7. sınıfa devam eden 56'sı kız ve 54'ü erkek olmak üzere toplam 110 öğrenci katılmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak "Altyapı Sporlarında Ahlâki Karar Alma Tutumları Ölçeği" ve "Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Veri toplama araçları, çalışmaya katılan tüm öğrencilere ön test olarak uygulanmıştır. Daha sonra deney grubu olarak seçilen öğrencilere, haftada 2 saat olmak üzere 8 hafta boyunca spor ahlâkının farklı konularıyla ilgili videolar izletilmiş ve eğitimler verilmiştir. Video konularıyla ilgili sınıfta tartışma ortamı yaratılmıştır. Böylelikle öğrencilerde konuyla ilgili farkındalık oluşması hedeflenmiştir. Kontrol grubu ise kendi beden eğitimi ders programına devam etmiş ve herhangi bir eğitim almamıştır. Sekiz hafta sonunda hem deney grubuna hem de kontrol grubuna son test uygulanıp elde edilen verilerin çözümlenmesinde bağımsız grup t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan ön test sonuçlarına göre test edilen 7 alt boyutun 6'sında deney ve kontrol gruplarının skorları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Böylece grupların benzer yapıda olduğu kabul edilmiştir. Sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu haricindeki diğer 6 alt boyutta deney grubu öğrencilerinin ön ve son test skorları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kontrol grubunun ön ve son testlerine bakıldığında bazı değerleri değişmezken, bazı değerlerindeki farklar anlamlıdır.

Sonuç: Sonuç olarak video destekli sportmenlik eğitiminin, öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ve ahlâki karar alma tutumları üzerinde olumlu etki ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Fair Play, Sportmenlik Eğitimi, Ahlâki Karar Alma Tutumları.

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study is to examine the effect of video-assisted sportpersonship training on the sportpersonship orientation and moral decision-making attitudes of students attending physical education class.

Method: In the study, classical experimental method, one of the experimental methods, was used. A total of 110 students (56 females and 54 males) studying at the 7th grade participated to this research. ‘Attitudes to Moral Decision-Making in Youth Sport Questionnaire’ and ‘Multidimensional Sportpersonship Orientation Scale’ were used as data collection tools. They were applied to all students participating to the study as a pre-test. Later, the students who were chosen as the experimental group were watched videos on different topics of sports ethics and were given trainings 2 hours a week for 8 weeks. Discussion were made in the classroom on video topics. In this way, it is aimed to create awareness on the subject. The control group continued their physical education curriculum and did not receive any other education. After eight weeks, a post-test was applied to both the experimental group and the control group and independent group t test was used to analyze the obtained data.

Results: According to the pre-test results, no significant difference was found between the scores of the experimental and control groups in 6 of the 7 sub-dimensions tested. Thus, it was accepted that both groups had a similar structure. Apart from respect for the one's full commitment toward sport participation sub-scale, the differences between the pre-test and post-test scores of the experimental group students in 6 sub-dimensions were found statistically significant. When the pre and post tests of the control group are examined, some values do not change, while the differences in some values are significant.

Conclusion: As a result of this study, it was observed that video-supported sportpersonship training had a positive effect on students' sporting orientation and moral decision-making attitudes.

Key Words: Fair Play, Sportpersonship, Attitudes to Moral Decision-Making.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	iv
SİMGELER ve KISALTMALAR	vi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Ahlâk ve Etik	3
2.2. Sporda Ahlâk ve Etik	4
2.2.1. Sportif Erdem (Fair Play)	7
2.2.2. Sportmenlik	9
2.2.3. Sportmenlik Dışı Tutum ve Davranışlar	10
3. GEREÇ ve YÖNTEM	14
3.1. Araştırmanın Modeli	14
3.2. Araştırma Grupları	14
3.3. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri	14
3.4. Veri Toplama Araçları	14
3.5. Çalışmanın Uygulanışı	15
4. BULGULAR	22
5. TARTIŞMA	31
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	34
KAYNAKLAR	36
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1.	Adilce kazanmayı korumak ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	17
Tablo 3.2.	Sosyal normlara uyum ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	18
Tablo 3.3.	Kurallara saygı ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	18
Tablo 3.4.	Yönetime saygı ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	19
Tablo 3.5.	Sporda sorumluluklara bağlılık ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	19
Tablo 3.6.	Rakibe saygı ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	20
Tablo 3.7.	Yarışmaseverlik ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	20
Tablo 3.8.	Hile ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler	21
Tablo 4.1.	Öğrencilerin demografik bilgilerinin frekans dağılımları	22
Tablo 4.2.	Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön testlerinin karşılaştırılmalı t test analizi	25

Tablo 4.3.	Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son testlerinin karşılaştırılmalı t test analizi	26
Tablo 4.4.	Deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son testlerinin karşılaştırılmalı t test analizi	27
Tablo 4.5.	Cinsiyete göre öğrencilerin ön test ve son testlerinin karşılaştırılmalı t test analizi	29

SİMGELER ve KISALTMALAR

CIFP	: Committee International Fair Play
FISU	: Federation International Sports University
FİFA	: Federation International Football Association
IOC	: International Olympic Committee
TMOK	: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
N	: Kişi Sayısı
Ort	: Ortalama
Ss	: Standart Sapma
T	: T-testi
P	: Anlamlılık Düzeyi
TDK	: Türk Dil Kurumu
%	: Yüzde

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze spor amaçsal olarak birçok değişime uğramıştır. Başlangıçta gösteri amaçlı yapılan spor zamanla yerini ticarete, reklama ve iş kapısına bırakmıştır. Bu değişim sporun aşırı kıymetlendirilmesini sağlamakla birlikte fair play' den uzak her türlü yola başvurarak kazanma düşüncesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yıldıran, 2005). Sporun amacı sportmence yarışmak iken günümüzde madalya, kupa, bireysel başarı; araç değil amaç haline gelmiştir. Bu durum da sportif erdem, ahlâki değerlerin yozlaşmasını beraberinde getirmiştir (Tanrıverdi, 2012). Sporun ruhunda empati, sabretme, cesur olma, sorumluluk alma, adil davranma, kibarlık, fedakârlık, erdem, rakibe saygı gibi davranışlar yer almaktadır (Koç, 2013).

Atatürk sporda başarılı olmanın yanında onurlu, şerefli, efendi, dürüst bireylerin yetiştirilmesi gerektiğini de;

“Spor, yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve ahlâk da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim.”

sözüyle belirtmiştir (Güven, 1939 akt: Güven, 2007). Fakat günümüzde medya, seyirci, yönetici ve antrenörler kazanmak uğruna sporcuları etik dışı davranışlara yönlendirmektedir (Erdemli, 2006).

İyi ahlâka sahip bireyler yetiştirmek için çalışmaların başlangıç noktasını İlköğretim Kurumlarının oluşturması gerektiği düşünülmektedir. Frederick Douglass;

“Psikolojik olarak sağlıklı çocuklar yetiştirmek, bozulmuş yetişkinleri düzeltmekten daha kolaydır.”

sözüyle bu düşüncüyü desteklemektedir (Douglass, 1855 akt: Mapp ve Gabel, 2019). Çünkü okullarda beden eğitimi ve spor, ticari bir amaç gütmemekle birlikte çocukların kişisel gelişimlerine, topluma her yönden sağlıklı bireyler kazandırmaya odaklanmaktadır (Yıldıran, 2004). Gürpınar (2009), çocuklara spor ortamında küçük yaştan itibaren sportmenlik eğitiminin verilmesi gerektiğini ve sportmence davranmaya teşvik edilmelerinin önemini vurgulamıştır.

İçeriğinde sportmenlik, rakibe saygı, sorumluluk gibi davranışları kapsayan fair play kavramı, geliştirilmesi gereken bir özellik olarak beden eğitimi ve spor dersi 5-8. Sınıflar Öğretim Programının özel amaçları içerisinde yer almaktadır. Aynı şekilde ilgili programın değerlerimiz kısmında belirtildiği üzere öğrencilerin her birinin uygun ahlâki kararlar almaları ve bunları davranışlarında sergileme yeteneği kazanmaları hedeflenmektedir (<http://www.mufredat.meb.gov.tr>, Erişim tarihi: 22 Aralık 2020). Ancak bu konuların nasıl öğretileceği ile ilgili ülkemizde ve dünyada yeterince araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın öğrencilere fair play'e uygun davranışları kazandırmada literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda beden eğitimi öğretmenlerine de büyük görev düşmektedir. Öğrencilerde spor ahlâkına uygun istendik davranış değişikliğini sağlamak, bu fikri benimsemiş ve ne yapması gerektiğini bilen beden eğitimi öğretmenleri ile mümkündür.

Yukarıdaki bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı, video destekli sportmenlik eğitiminin, çocukların sportmenlik yönelimleri ve ahlâki karar alma tutumları üzerindeki etkisini araştırmaktır. Ayrıca öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ve ahlâki karar alma tutumlarının hangi düzeyde olduğu ortaya konulacaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ahlâk ve Etik

Ahlâk, “Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>, Erişim tarihi: 31 Ekim 2019). Kişiyi ve zamana göre değişiklik gösterir ve iyi davranışlarla kötü davranışları tanımlar (Şahin, 2004).

Filiz (1998)’e göre ahlâk, insan davranışlarına yön veren ideal kanunların ilmi ve bunları insanların yaşamına en iyi şekilde aktarabilme sanatıdır. İdeal kanunlarla anlatılmak istenen, toplumun sürekli olarak idealleştirdiği, aradığı ve tartıştığı tüm kural ve ilkelerdir. Adalet, eşitlik, iyilik, kötülük, zulüm, hoşgörü, sadakat, cömertlik, hikmet sahibi olmak gibi olumlu ve olumsuz birçok durum ahlâkın başlıca konularıdır.

Alkan (1993), ahlâkın 3 ana kaynaktan etkilendiğini belirtmiştir. Bunlar din, toplum ve bireydir. Dinin getirdiği emirler ve yasaklar her din için ortak olmadığı gibi zamana, mekâna, toplumdan topluma ve insanların bakış açısına göre değişiklik gösterebilir. Bir toplumda normal karşılanan bir durum, başka toplumlarda hoş karşılanmayabilir (akt: Akyüz, 2009).

Etik kelimesi “ethos” kökünden gelir ve Antik Yunan düşüncesinde kişinin karakterini, alışkanlıklarını ve davranışlarını ifade eder (Cevizci, 2003). Ahlâk ve ahlâklılık yapısal ve tarihsel olarak yaşanan bir durumdur ve her davranış belirli ölçütlere göre farklı şekilde şekillendirilir. Etik ise ahlâkın uygulamaya konulmuş halidir. Eylemleri, sorumlulukları ve yaşamı sorgular. İnsan, toplumun bir parçası olması nedeniyle toplumun ahlâki ilke ve değerlerinden etkilenir. Toplum içinde başkalarıyla bir arada yaşayan birey, yaşama biçimi ve davranışlarını düşünürken 2 tür edimde bulunur. Bir yandan yaşamı ahlâki boyutta tecrübe ederken, diğer yandan da davranışlarının asıl nedeni olan ahlâki ilke ve kurallar üzerinde düşünür. Söz konusu düşünme sürecinde de iki aşama vardır. Birincisi, eyleme geçmenin sebebi olan güdülerdir. İkincisi ise eyleme geçtikten sonra yaptığı davranışı içselleştirmek ve gerekçelendirmektir (Çalışlar, 1997).

Etik, doğru ve yanlış; beklenenle kuralları ele alıp tartışan bir felsefe disiplini. İyi ve kötü, doğru ve yanlış, adalet gibi kavramları nedenleriyle birlikte araştırır ve sorgular. Kendi içinde normatif etik, betimleyici etik ve meta etik olmak üzere 3 bölümden oluşur. Olması gerekeni ele alan normatif etik, ahlâki değerleri ele alarak iyi bir ahlâkın nasıl oluştuğunu, ahlâki tutum ve davranışların pratik yollarının neler olduğunu araştırır. Betimleyici etik, insanların hangi ahlâki değerleri özümlediklerini ortaya koyar. Metaetik ise ahlâki yargıların anlamları ve istedikleri ile etiğin doğru değeri nasıl belirleyeceğini araştırır (Cevizci, 2012).

Etik ile ahlâk kavramları sık sık birbirlerinin yerine kullanılsa da yukarıdaki bilgilere bakıldığında birbirlerinden farklıdır. Ahlâkın, toplum tarafından belirli normlara göre davranışı değerlendirip nitelediği, etiğin de birey tarafından bu davranışları sorgulayıp içselleştirdiği ve pratiğe dönüştürdüğü düşünülmektedir.

2.2. Sporda Ahlâk ve Etik

Spor ahlâkı, sporun içindeki davranışları ahlâk kurallarına göre niteler. Bu nedenle sporun bütün kültürel hayat içerisindeki yerini araştırır. Spor faaliyetlerinin insancıl bir uygulama odaklı yürütülmesi gerektiğini ve sporda gösterilen davranışların genel ahlâka uygun bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunur (Şahin, 1998).

Spor ahlâkına bakıldığında aslında araştırılan insanların sosyal, ekonomik ve politik ilişkileridir. Spordaki sorunları yaşayan ve yaşatanlar; sporcu, antrenör, yönetici ve taraftarlardır. Sporunun saha içindeki olumlu ve olumsuz davranışları spor ahlâkının normatif yönüdür. Ama en önemlisi spor ahlâkını da içine alan toplumsal değerlerin göz ardı edilmesidir. Bu durumu sporcuların çoğu fark etmemektedir. Başlangıçta spora katılım sağlıklı, huzurlu ve sosyal yaşam için bir anahtar olarak sunulur. Ancak sporun meslek haline gelmesiyle birlikte sporcular kazanmaya ve zirveye odaklanır. Müsabakaların maddi boyutunun olması, izleyenden organize edene kadar geniş bir çerçevede değer farklılaşmasına neden olmuştur. Sevgi, kardeşlik, işbirliği, centilmenlik gibi değerlerin yerine rekabet, bireysel başarı, kazanmak için her yola başvurma gibi düşünceler ön planda tutulmaktadır (Şahin, 1998).

Spor ve spor ahlâkı birbirinden ayrı kavramlar değildir. Spor ahlâkıyla bahsi geçen konu spordur. Spor denilince özel bir ahlâktan bahsedilmektedir. Oysaki spora dışarıdan verilmiş ya da uyarlanmış bir spor ahlâkı bulunmamaktadır. Spora uygun olanın ahlâka uygun olmaması ya da ahlâka uygun olanın spora ters düşmesi gibi bir durum söz konusu değildir. (Erdemli, 2002). Aslında spor ve ahlâk birbirini tamamlayan iki kavram olarak gözüktüğü de günümüzde spor, etik olmayan davranışlarla sık sık gündeme gelmektedir. Sporun bu değişimini anlayabilmek için sporu tanımlamak ve ortaya çıkış sürecine bakmak gerekir.

Spor, insanın bilinçaltında kazanma, öne geçme gibi isteklerini tatmin etmesi amacıyla yapılan etkinliklerdir. İnsanları sosyalleştirir, belirli kurallar çerçevesinde rekabet etmesini sağlar. Aynı zamanda spor, bedenin yanında zihni ve ruhu da etkin kılar (Şahin, 2005).

İnsanları savaşa hazırlayan bir etkinlik olarak spor, kitlelerin afyonudur. Hiyerarşik ve otoriter bir devlet eliyle toplumu örgütleyen bir eğitim aracıdır (Şahin, 1998).

Fişek (1998), sporun 5 farklı noktalarına değinmiştir. Bunlar;

- 1) “Doğabilimsel-güdümsel” açıdan ele alındığında spor, insanın doğasında var olan saldırganlığı zararsız bir şekilde yarışma ortamında sergilemesine izin verir.
- 2) Günlük hayatın gerginliğini ve stresini azaltmak için yapılan bir ruhsal tedavi yöntemidir.
- 3) Sporun işlevi insanları savaşa hazır hale getirmektir.
- 4) Kapitalizmden etkilenmesi nedeniyle insanların yozlaşmasında kullanılan bir silahtır. Antonio Salazar’ın,

“Portekiz’i kırk yıl süreyle 3 F ile; fiesta (şölen), fadima (örgütlü din) ve futbol ile yönettim.”

sözü bu düşüncüyü desteklemektedir. Ayrıca Francisco Bernabeu’nun,

“Bana 150 bin kişilik bir uyku tulumu yapın.”

sözleriyle stadyumu kasetmesi kanıt niteliğindedir.

5) Son olarak da sporu, yetenekli insanların başarıyı genişletmek ve üstün gelmek amacıyla gerekli hazırlığı yapıp yarışmalarda mücadele etmesi, kaslarını çalıştırması olarak değerlendirmiştir.

İlk çağlarda yaşayan insanların yaptıkları vücut hareketleri; hayvanlarla ve doğa ile uğraşmaları ve avlanma ihtiyacı doğrultusunda şekillenmiştir. Engeli arazilerde zorlu doğa koşullarını aşmak için bacaklarını; ağaçlara tutunmak, kayalara ve dağlara tırmanmak için kollarını; vahşi hayvanlara karşı korunmak, itme ve savurma kuvvetinden yararlanarak savunma ve yiyecek ihtiyacı için ellerini ve kollarını kullanmaları sporun ilk doğal davranışları olarak ortaya çıkmaktadır. Tarih içerisinde at, köpek, domuz vb. hayvanlar evcilleştirilmiş ve yerleşik hayata geçilmiştir. İnsanların topluma kendini ispat etme ve toplumu yönetme arzuları, insanları karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. İnsanların fiziksel özelliklerini sergilemek için yarışma düşüncesi, sporun ve kurallarının oluşmasına zemin hazırlamıştır (İnal, 2003).

Ortaçağda sporun dini açıdan hoş karşılanmaması, gelişimine olumsuz etki etse de yakın çağ ile birlikte sporda devrim niteliğinde gelişmeler yaşanmıştır. Sanayi devriminin ortaya çıkışıyla birlikte fabrika sahipleri sporu kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya başlamış, fabrikalar arası müsabakalar düzenlenmiş ve böylece reklam ve ticarileşme sürecinin ilk adımları atılmıştır. Spor, boş zaman etkinliğinden çıkıp insanların meslek edindiği ve para kazandığı bir iş kapısına dönüşmüştür. Ahlâki değerlerin önemini yitirip maddi değerlerin ön planda tutulması ve “ne olursa olsun kazan” düşüncesi, sporda etik kavramının her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Eitzen, 1993 akt: Obuz, 2009).

Spor ortamında olumlu ve olumsuz birçok olay meydana gelmektedir. Sporun kuralları dışına çıkıldığı gibi spor ruhuna zarar veren ancak kurallar dahilinde yapılan ve hoş karşılanmayan birçok davranış görülmektedir. Ahlâk ve etik kuralları sadece günlük yaşamda değil spor içinde de düşünülmesi ve dikkat edilmesi gerekir. Spor da ahlâki ele alan kavramın “Fair Play” olduğu düşünülmektedir.

2.2.1. Sportif Erdem (Fair Play)

Fair play bir Anglosakson terimidir. Türkçede ‘‘çelebilik’’ olarak ifade edilmektedir. Fair play, sporda kendi egolarından kurtulup centilmence mücadele etme düşüncesidir. Eskilerin ‘‘Nefs-i emmare’’ sözünde ifade ettiği ‘‘içindeki şeytani yenme’’ sözüyle benzerlik gösterir (Arıpınar ve Donuk, 2011). Sporda kullanılan fair play kavramı kazanmak ya da üstün gelmek için çabalarırken; adalet, eşitlik, yardımseverlik ve edepli olmak gibi davranışları ifade etmek için ortaya çıkmıştır (Lee ve Cockman, 1995). Spor ortamında yaşanan ahlâki sapma ve yozlaşmalara karşı insani bir başkaldırıcıyı simgeler (Şahin, 1998). Shield ve Bredemeier (1995)’e göre fair play tüm sporcuların, oyunun resmi kurallarında yer almayan ancak rakibini düşünerek adil bir yarışma için işbirliği ruhunu ve oyun içinde yazılı olmayan kuralları anlamalarını gerektirir (Akt: Weinberg ve Gould, 2015).

Fair play’in ‘‘fairness’’ten türediği söylenmektedir. Fairness kelimesi girilen uğraşta dürüst, şövalyeye, mertçe, kendine yakışır bir şekilde davranmak anlamına gelir. Sporun tarihsel gelişimine baktığımızda fair play kavramı 19. yüzyıl İngilteresinde ‘‘gentleman’’ın belirgin niteliğidir. Gentleman ise sadece sporda değil yaşamın her alanında fairness’i gözetmek zorundadır. Fairness, günlük yaşamda ticaret yaparken sözleşme, anlaşmalara uyma, alınan kararlardan sapmama biçimindedir (Erdemli, 1996).

Antik çağ olimpiyatlarında sporcular şans eşitliğine inanmış ve hakemin kararlarına saygı duymuştur. Antik Yunan olimpiyatlarında sporcular aylarca antrenman yapıp yarışa son bir ay kala Elis’e gelerek eşit şartlarda beslenirdi. Böylece eşit şartlarda yarışma, garanti altına alınmış olurdu. Orta çağa baktığımızda fair play düşüncesi şövalyelikle bağdaştırılmaktadır. Haksız kazançların önüne geçmek, rakibe saygı ve fırsat eşitliği ‘‘şövalyeye mücadele’’ ile ifade edilmektedir. Yeni çağda Rugby Kolejinin müdürü Thomas Arnold’un Hristiyan centilmen bireyler yetiştirme düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerinin fair play ruhuna uygun olmayan tutum ve davranışlarını değiştirmek ve öğrencileri Hristiyanlaştırmak için sporu kullanmıştır. Futbol ve Kriket oyunlarına yönlendirmiş ve öğretmenlerden oyun esnasında sadece centilmenliğe yakışmayan davranışları sergileyen öğrencileri uyarmalarını istemiştir. Uppingham okul müdürü Edward Thring de karakter eğitiminde spor ve jimnastiği kullanmış ve ilk jimnastik salonunu yaptırmıştır (Yıldırım, 1992).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), 1981 yılında Uluslararası Fair Play Konseyi CIFP'ı bir kuruluş olarak tanıyıp fair play'i gündeme almıştır. IOC, her komitede fair play ile ilgili komisyon kurulmasını önermiştir. Bunun üzerine Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK) fair play ile ilgili ülkemizde çalışmalarına başlamıştır. Komite, fair play ödülü olarak bir plaketle diploma yapılmasına karar vermiştir. İlk ödül 1982 yılında İzmir'de düzenlenen Balkan Yelken Şampiyonasında Yunanlı rakibini yanlış yola sapınca uyararak sağır ve dilsiz yelkenci Varol Hepağuşlar'a verilmiştir. Fair play çalışmalarını yürüten bu komite ülkede büyük ses getirmiştir. Konya Derbentspor'un file bekçisi İsmet Karababa, takımının küme düşmesini göze alarak rakibin çizgiyi geçen topunu hakeme söylemiştir ve rakip gol kazanmıştır. Bisikletçi Ömer Ali Eriççi de Yunanlı rakibinin bisikletinin arızalanması üzerine kendi bisikletini vermiştir. Her iki sporcu da Türkiye Fair Play Ödülüne layık görülmüştür. Erdoğan Arıpınar ve Türkay Peker fair play için planlı olmak adına bir çalışma programı düzenleyip ödül statüsü hazırlamışlardır. Türkiye'nin fair play ile ilgili ilk kitabı bu dönemde hem İngilizce hem de Türkçe olarak yayınlanmıştır. Fair play, ülkemizde giderek benimsenmeye başlamış ve birçok spor dalında gerçekleşen fair play'e uygun davranan sporculara ödüller verilmiştir. Daha önce ödüllerini davranış, kariyer ve iletişim alanında veren TMOK, sonra "Fair play toplumun bir yaşam biçimidir." düşüncesinden hareketle sportif ve toplumsal olmak üzere iki grupta ödül vermeye başlamıştır. Bu sayede fair play'in tüm ülkede yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. TMOK 2018'de sportif davranış dalında ödülünü, Yıldırımboşna-Küçükköyspor maçı öncesinde çıkan olaylarda 17 yaşındaki Küçükköyspor taraftarının hayatını kaybetmesi üzerine; sportif başarılarından önce ahlâklı nesiller ve bireyler yetiştirmeyi hedef edindiklerini, her zaman Fair-Play ilkeleri doğrultusunda mücadele ettiklerini söyleyerek bir üst lige çıkmaya en büyük aday olmasına rağmen ligden çekilen Yıldırımboşna Spor Kulübüne vermiştir. Sportif kariyer dalında ödülünü Türkiye Masterler Salon Atletizm Şampiyonasına 79 yaş kategorisinde Türkiye'den tek atlet olarak katılan ve iki gün süren organizasyonda dört yarışmada 4 adet altın madalya kazanan Fehime Özkan'a layık görmüştür (<http://olimpiyatkomitesi.org.tr>, Erişim tarihi: 25 Ocak 2020).

2.2.2. Sportmenlik

Sportmenlik, günümüzde sporsal faaliyetler içinde değerlendirilen bir kavram olmasına rağmen yaşamın her alanında insan haklarına saygılı olmayı, dürüst, adil ve haksız kazancı reddeden davranışları simgeleyen temel ahlâki değerler olarak ifade edilmektedir (Tel, 2014).

Sportmenlik kavramı, insanın onurlu yaşaması için uyması gereken tüm davranışları kapsar. Sporun her alanında, adil ve dürüstçe oyun olarak kendini göstermiştir. Sporun içinde sevgi, saygı, işbirliği, hoşgörü gibi birçok olumlu davranışlar vardır. Sporun karakteri olumlu yönde geliştirmesi beklenirken günümüzde spor ve toplum ahlâkına uymayan birçok davranışın öğrenildiği bir platform haline gelmiştir (Pehlivan ve Konukman, 2004).

Vallerand ve ark. (1997)'nin yaptığı araştırmada, farklı branşlarda yer alan sporculardan sportmenlikle ilgili davranışları ifade etmeleri istenmiş ve sportmenliğin tanımına ait 5 farklı boyut elde edilmiştir. Bunlar;

Sporda sorumluluklara bağlılık: Sporcuların düzenli olarak bütün antrenmanlara ve müsabakalara katılmalarını, elinden gelen tüm çabayı göstermelerini, hatalarını kabullenmelerini ve eksiklerini tamamlayıp kendini geliştirmek için çaba sarf etmelerini ifade eder.

Sosyal normlara uyum: Sporcuların müsabakaların öncesinde ve sonrasında rakiple el sıkışıp tebrikleşmeleri, rakibin iyi performansını kutlamaları, yenilseler dahi bu davranışları sergilemeleri olarak tanımlanmaktadır.

Kurallara ve yönetime saygı: Sporcuların oyun kurallarına gönülden uymaları, oyun kurallarını isteyerek ihlâl etmemeleri, müsabakayı yönetenleri yanıltmaya çalışmamaları ve kararlarına itiraz etmeden kabullenmeleri ile ilgili davranışları kapsamaktadır.

Rakibe saygı: Sakatlanan rakibinin yerden kalkmasına yardım etme ve bu durumu avantaja çevirmeyip oyunun durdurulmasını sağlama, haksız bir şekilde cezalandırılan rakibi için hakemle konuşma, spor malzemesini rakibiyle paylaşma gibi davranışlarla ilişkilidir.

Negatif yaklaşımlar: Madalya ve kupa kazanmak için yarışmak, antrenörünü eleştirmek, kötü bir maç performansından sonra bahaneler üretmek, yaptığı hataları kabul etmemek, kendi yaptığı hatalardan dolayı sinirlenmek vb. davranışlardır.

Kazanma düşüncesi, insanları spor ortamında hoş karşılanmayan davranışlara yönlendirmektedir. Bu durum da sporun içinde düşmanca tavırlara, sahtekârlığa ve hoş olmayan birçok davranışa sebebiyet vermektedir. Oysaki sportmenliğin tanımında sporun içinde mağlubiyetin de bulunduğunu kabul eden, haksız bir şekilde kazanmayan, rakibine her zaman saygı ve hoşgörülle yaklaşan, kendini kontrol edebilen, sabırlı, samimi, asil ve onurlu davranışlardan bahsetmektedir (Tanrıverdi, 2012).

Lee ve ark. (2007), altyapı sporlarında ahlâki karar alma tutumları ölçeğini geliştirirken İngiltere'nin güneyinde yaşayan beş farklı okuldan toplam 50 sporcuyla röportaj yapmıştır. Hile ve yarışmaseverlik denilen ahlâk dışı antisosyal davranışlar arasındaki ayrıma odaklanarak bir ölçek geliştirmek istemişlerdir. Hile ve yarışmaseverliği bu sayede tanımlamaya çalışırken, bu iki değer karşısında duran ve sportmenlikle özdeşleşen adilce kazanmayı koruma alt boyutunu oluşturmuşlardır. Buna göre;

Adilce Kazanmayı Korumak: Kazanmanın ve kaybetmenin hayatın bir parçası olduğunu, bazen kaybetmenin önemli olmadığını çünkü hayatta herşeyin kazanılamayacağını, hak ederek kazanmanın dürüst olmayan bir şekilde kazanmaktan daha iyi hissettireceğini ifade eden maddelerden oluşmaktadır.

2.2.3. Sportmenlik Dışı Tutum ve Davranışlar

Spor müsabakalarında sportmenliğe aykırı birçok davranış sergilendiği görülmektedir. Rakibe istemli faul yapmak, doping maddeleri kullanmak, şike yapmak, kazanmak için her türlü etik olmayan yollara başvurmak bunlardan bazılarıdır. Ayrıca seyircinin olumsuz tutumları da buna ek olarak gösterilmektedir. Antrenörler tarafından spor etiğine uygun olmayan birçok davranış da akıllı taktik olarak sporculara küçük yaştan itibaren öğretilmektedir (Yıldıran, 2004).

Sporda ticaret boyutunun çok fazla büyümesi, spora olan özel ilginin artmasına ve sporun da kirlenmesine neden olmuştur. Sonucun önceden bilinmemesi nedeniyle zevkli olan

spor; Őike, doping gibi sonuca etki eden olumsuz davranıŐlarla seyir zevkini yitirmiŐtir (Őahin, 1998). Günümüz hak edilmeyerek kazanılan birŐok műsabakaya Őahitlik etmektedir. Őlkemizde Sűreyya Ayhan Top 2001 yılında Pekin’de dűzenlenen Őniversite Yaz Oyunları (FISU)’nda 1500 metrede birinci olup 2002 Avrupa Atletizm Őampiyonası’nda altın madalya, 2003 Paris Dűnya Atletizm Őampiyonasında gűműŐ madalya kazanmıŐtır. Ancak 2004 yılında dopingli madde kullandıĐının ortaya Őıkması nedeniyle yarıŐmalardan Őműr boyu men cezası almıŐtır (<http://onedio.com>, EriŐim Tarihi: 27 Ocak 2020). 2012 Londra Olimpiyatlarında kadınlar 1500 metrede Aslı Őakır Alptekin’in ardından Gazme Bulut’un da doping maddeleri kullandıĐı tespit edilmiŐtir (<http://hurriyet.com>, EriŐim Tarihi: 27 Ocak 2020). 2016 yılında İsmail Ufuk Kűksal, Hasan Yanar, Ufuk Turhan, Emrah KeleŐ, Sinan Aydemir; 2019 yılında Okan Korkut, Volkan ZűlaloĐlu, Őirin Őzden, Aslı Őzkul Orbay, Muhammet Ali BulĐay ve birŐok sporcu vűcut geliŐtirme spor dalında yasaklı madde kullanımı nedeniyle dűrder yıl műsabakalardan men cezası almıŐtır (<http://www.tdmk.gov.tr>, EriŐim tarihi: 25 Ocak 2020).

Hile ve Aldatma: Hile, kazanmak iŐin haksız avantaj elde etme giriŐimidir. Reddiford (1998)’a gűre spora katılan insanlar katıldıkları branŐın tűm kurallarını kabul etmiŐ sayılırlar. Oyun kuralları nelere izin verilip verilmeyeceğini tanımladığı iŐin, oyundaki becerileri de tanımlaması beklenir. Daha aŐık bir ifadeyle Reddiford hileyi, oyun kurallarının ihlâl edilerek gayri meŐru bir yűntemle kazanŐ elde edilmesi olarak tanımlamıŐtır (Lee ve ark., 2016).

Hile, ceza almamak ve yakalanmamak olarak da karŐımıza Őıkar. Sporcuların yasaklı olan doping maddelerini kullanması, futbolda ceza alanı iŐindeki ikili műcadelelerde bilerek kendini yere atıp penaltı kazanması, hakem gűrmeden eliyle gol atması da hiledir. Hile, sporcular tarafından etik aŐıdan sorgulanmazsa ve sporun bir parŐası olarak kabul edilirse, herkes kazanmak iŐin ilk bu yola baŐvurur ve sporsal yetenek haline gelebilir (Boxill, 2003 akt: Gűrpinar, 2009).

Yarışmaseverlik: ‘‘Gamesmanship’’ kavramı ilk defa Potter (1947) tarafından ortaya atılmıŐ ve de ‘‘gerŐek anlamda hile yapmadan kazanma sanatı’’ olarak tanımlanmıŐtır.

Türkçeye Gürpınar (2014) tarafından ‘‘yarışmaseverlik’’ olarak çevrilmiştir. Yarışmaseverlikte rakibi oyundan düşürmek için küfür etmek, saygısızca davranmak, ya da önde götürülen bir müsabakada rakibin direnç göstermesini engellemek için oyunu geciktirmek, zaman geçirmek gibi etik dışı taktikler kullanılır. Akıllıca kabul edilen fauller de bu kapsamda yer alır. Sporcular kendi yetenekleri dahilinde mücadele etmek yerine yarışmasever davranışlarla üstün gelmeye çalışmakta ve oyunun ruhuna zarar vermektedirler (Dixon ve Morgan, 2007). Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FİFA) akıllıca faul yapan sporcuların oyundan atılmayla cezalandırılacağını belirterek bu tür faullerin oyunun ruhuna yakışmadığını ortaya koymuştur. Yarışmaseverlik oyunun bir parçası olarak kabul edilirse haksız galibiyetler ortaya çıkar ve bu da odak noktasını sportif üstünlük çabalarının dışına çeker (Boxill, 2003 akt: Gürpınar, 2009).

Doping: ‘‘Dope’’ kelimesinin Türkçede karşılığıdır ve 18. yüzyılda kutlamalarda kullanılmak üzere Güney Afrika’da ortaya çıkmıştır. Literatüre bakıldığında 1889 yılında ilk kez yarış atları üzerinde daha hızlı koşmaları için kullanılmıştır (Lippi ve ark., 2008 akt: Gençtürk ve ark., 2009). Sporcunun fiziksel ve zihinsel performansını arttırmak amacıyla kullandığı yapay ve yasaklanmış olan maddelere doping denir (Akgün, 1991 akt: Yoncalık ve Gündoğdu, 2007). Doping, sporcularda yorgunluğu daha geç hissettirmekte, yedek enerji depolarını kullanıp vücut kapasitesinin %100’ünü kullanmaya olanak sağlamaktadır. Okçuluk, atıcılık gibi sporlarda vücudu sakınleştirmek, kalp atışını yavaşlatmak ve heyecanı azaltmak için kullanılan uyuşturucu maddeler de sporcunun performansını yapay ve yasaklanmış yollardan arttırmaktadır (Açıkada, 1990 akt: Yoncalık ve Gündoğdu, 2007).

Araştırmalar doping kullanımının insan sağlığını tehdit ettiğini ortaya çıkarmıştır. Erkeklerde sperm hücrelerinin azalması, hormonal dengenin bozulması; kadınlarda sivilce, saç dökülmesi, kıllanma, ses kalınlaşması; çocuklarda boy uzamasının durması gibi birçok zararı bulunmaktadır (Akbaba, 1990 akt: Kahraman ve ark, 2019). Sporcular zararlı ve yasak olduğunu bilmesine rağmen doping kullanılmadan başarının elde edilemeyeceği anlayışı içinde dopingi bir kurtarıcı olarak görmektedir (Özbek, 1999). Nitekim Amerika’da yapılan bir araştırmada, 563 sporcunun %94’ü daha kuvvetli, daha başarılı ve kendini geliştirmenin tek yolunun doping olduğuna inanmaktadır (Baysaling,

2000, Yoncalık ve Gündoğdu, 2007). Doping kullanımının yaygın olması spor ahlâkına da zarar vermektedir. Ayrıca bu durum devlet eliyle de kimi ÷lkelerde gizlice desteklenmektedir. Kazanmak için insani değerleri hiçe sayan yeni değerler oluşumu, dopinge m¼cadeleyi aşılması g¼c bir engel haline getirmektedir (Araman, 2002).

şiddet ve Saldırıcılık: şiddetin kelime anlamına bakıldığında insanların karşı tarafa fiziksel ve psikolojik olarak her t¼rl¼ zarara uğratma girişimini ifade eder. şiddetin ortaya çıkma nedeninde g¼c ve saldırganlık vardır. Saldırıcılık; yenmek, üst¼nl¼k sağlamak, hakim olmaya çalışmak ve yönetmek amacıyla karşı tarafa yıpratıcı, engelleyici, tahrip ve yok edici d¼řmanca sergilenen davranışları temsil eder (Ayan, 2006).

İçinde yaşadığımız d¼nyada şiddet ve saldırganlık, toplumu derinden etkilemektedir. Genellikle şiddet ve saldırganlığa başvuran kişiler, başlangıçta kendileri de şiddet ve saldırganlığa maruz kalmış kişilerdir. Toplumda şiddet ve saldırganlık sık sık karşılaşılan bir durum olduğu gibi spor ortamında da kendini göstermektedir. Bu davranışların merkezinde spor yöneticileri, teknik direktör, sporcu ve taraftarlar bulunmaktadır. İzlenen maçlarda zaman zaman yönetici ve antrenörlerin sahaya fırladıkları, sporcuların saha içinde sözl¼ ve fiziksel saldırgan davranışlar gösterdikleri, taraftarlar arasında gerginlikler ve küfürleşmeler yaşandığı gör¼lmektedir. Özellikle spor ortamındaki liderlerin saldırgan tutum ve davranışları, sahadaki ve trib¼ndeki olayları her an tetikleyebilmektedir. Sporda şiddet içerikli davranışların ortaya çıkmasının nedenlerinden biri de bu durumun performans veya başarıyı arttıracığına olan inançtır. Birçok yönetici ve antrenör başarının agresif oyunla geleceğini d¼řünmekte, sporcuları da faull¼ davranışlara yönlendirmektedir. (Konter, 2006).

Sporun centilmenlik, yardımlaşma, paylaşma, şiddet ve saldırganlığı temizleme, barış, dostluk kardeşlik gibi değerleri geliştirmesi beklenirken sporda yaşanan olaylar sporun bu yön¼yle çelişmektedir. Özellikle futbolda erkeklik, kahramanlık, yiğitlik ve savaşçılık edebiyatı yapılarak sporcular saldırganlık ve şiddete yönlendirilmektedir. Profesyonel sporun aşırı rekabeti kör¼kleledięi, forma kapma m¼cadelesine özendirildiği, bu durumunda kendi takım içinde dahi d¼řmanca davranışların oluşmasına yol açtığı gör¼lmektedir (Konter, 2006).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın modeli

Araştırmada, deneysel yöntemlerden klasik deneysel yöntem kullanılmıştır. Buna göre araştırmada deney ve kontrol grubu olmak üzere iki farklı grup yer almaktadır. Bu yöntemde amaç, ön test ve son testlerdeki farklılıkların deney ve kontrol gruplarında karşılaştırılması esasına dayanmaktadır. Bu yaklaşımda, deney grubu üzerinde çalışma yapılırken kontrol grubuna herhangi bir işlem yapılmamakta ve araştırma sonunda yapılan eğitimin etkinliği ölçülmektedir (Ekiz, 2009).

3.2. Araştırma Grupları

Araştırmaya, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Ankara'nın Çankaya ilçesinde bulunan Maltepe Ortaokulu 7.sınıf öğrencilerinden 56'sı kız ve 54'ü erkek olmak üzere toplam 110 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın deney grubunu 7/G ve 7/H'de bulunan 59 öğrenci oluşturmaktadır. Kontrol grubunu ise 7/B ve 7/E'de bulunan 51 öğrenci oluşturmaktadır. Deney grubu öğrencilerine beden eğitimi derslerinde bu araştırma için tasarlanmış sportmenlik eğitimi verilirken kontrol grubu öğrencilerine herhangi bir eğitim verilmeyip kendi beden eğitimi derslerine devam etmiştir.

3.3. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

Araştırma, beden eğitimi derslerinde uygulanmıştır. Sekiz hafta boyunca her hafta birer konu işlendiğinden devamsızlık yapan öğrenciler için eğitim bitiminde 1 haftalık telafi dersi yapılmıştır. Telafi derslerini de kaçırın öğrenciler araştırma dışı bırakılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Lee ve ark. (2007) tarafından geliştirilen ve Gürpınar (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan "Altyapı Sporlarında Ahlâki Karar Alma Tutumları Ölçeği" ile Vallerand ve ark. (1997) tarafından geliştirilen ve Balçıklı (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan "Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından "Kişisel Veri Formu" oluşturulmuş ve bu form doğrultusunda gerekli veriler toplanmıştır.

3.5.Çalışmanın Uygulanışı

İşlem;

Verilecek eğitim yöntemi belirlenirken Demircioğlu (2007)'nin tarih öğretiminde önerdiği yöntem incelenmiştir. Demircioğlu, bu yöntemde tarih gibi soyut ve anlaşılması zor bir dersin, filmler yardımıyla basit, ilginç ve anlaşılır hale gelebileceğini belirtmektedir. Spor ortamı da çoğunlukla ikilem durumlarını içeren ve karar vermesi çocuklar açısından zor olan karmaşık davranışları barındırmaktadır. Buradan hareketle Demircioğlu'nun filmlerle yaptığı eğitim yaklaşımı, bu çalışmada spor videoları izletme şekliyle benimsenmiştir. Ayrıca çalışma deseni belirlenirken Gessmann (1995)'in fair play öğretiminde konuşma-konuşturma yaklaşımı da kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre de beden eğitimi derslerinde ikilem durumlarının gerçekleşmesi durumunda beden eğitimi öğretmenlerinin derhal oyunu veya aktiviteyi durdurup olayı öğrencilerle birlikte değerlendirmesi, sportmenlik davranışlarını hatırlatması önerilmektedir. Bu sayede ikilem durumunu bizzat yaşamayan öğrencilerin Albert Bandura (1973)'nin sosyal öğrenme kuramında ifade ettiği gibi gözlem yoluyla iyi sporcu hareket ve davranışlarını öğrenmelerini sağlayacağı ve olumlu davranışların pekiştirilerek davranışın kalıcı hale geleceği düşünülmektedir (Akt: Weinberg ve Gould, 2015).

Aşağıdaki konuların her biri beden eğitimi derslerinde 8 hafta süreyle öğrencilere aktarılmıştır.

Eğitim Programı Konuları;

- 1)Adilce kazanmayı korumak
- 2) Sosyal normlara uyum
- 3) Kurallara saygı
- 4) Yönetime saygı
- 5) Sporda sorumluluklara bağlılık
- 6) Rakibe saygı
- 7) Hile
- 8) Yarışmaseverlik

Eğitim programı haftalık ders içeriği;

Beden eğitimi dersinin 1. ders saatinde, konuyla ilgili genel bilgiler verilmiş ve spor ortamında yaşanmış videolar izletilmiştir. Öğrencilerin davranışı yapan sporcu, rakip sporcu, hakem, seyirciler gibi sporun içinde bulunan kişiler açısından empati kurmaları sağlanmış ve bu olayın günlük hayatta hangi davranışlarla benzerlik gösterdiği öğrenciler tarafından örneklendirilerek sporla gerek hayat arasında ilişki kurulması sağlanmıştır. Beden eğitimi dersinin 2. ders saatinde ise tüm öğrencilere birlikte oyunlar oynatılmıştır. Bu oyunlarda konuyla ilgili olumlu ve olumsuz davranışların yapılması durumunda ğretmen tarafından oyunun durdurularak müdahale edilmiştir. Olumlu davranışlar pekiştirilmiş ve olumsuz davranışların yaşanması durumunda sportmenlik davranışları hatırlatılmıştır.

Tablo 3.1.'de öğrencilere gösterilen adilce kazanmayı korumak ile ilgili videolar ve içerikleri hakkındaki bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.1. Adilce kazanmayı korumak ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Adilce Kazanmayı Korumak	https://www.youtube.com/watch?v=qYpvOxZ6rdQ , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Beşiktaş ile Adana Demirspor arasında oynanan maçta Beşiktaşlı futbolcu Veli KAVLAK, haksız yere kırmızı kart gören rakibi için hakemle konuşması ve kırmızı kartı iptal ettirmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=G4yML7tI1qo , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Norveç liginde Lilleström ile Brann takımları arasında oynanan maçta Brannlı futbolcu Erik MIELDE'nin topu rakibe vermek isterken gol atması nedeniyle takımının kendi kalelerine gol atılmasına izin vermesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=6TPjx1DMaEw , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Werder Bremen'li futbolcu Aaron Hunt'ın Nürnberg ile oynanan maçtaki bir pozisyonda yere düşmesi sonucu kazanılan penaltıda hakemin yanına giderek pozisyonun penaltı olmadığını belirtmesi ve hakemin penaltıyı iptal etmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=DA3temqCkK4 , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Haksız penaltıyı atmayan futbolcular;
	<ol style="list-style-type: none"> 1- Bakü ile Karabağ arasında oynanan maçta Karabağlı futbolcu Elvin MAMMADOW'un haksızca elde edilen penaltıyı dışarı atması 2- Asya şampiyonlar liginde Birleşik Arap Emirlikleri takımı Al Nasr ile İran takımı Sepahan arasında yapılan maçta centilmenlik adına topu kaleciye atmak isterken Sepahan takımından Xhevahir Sukaj'ın topu kaparak penaltıya ve kalecinin atılmasına sebep olduğu pozisyonun sonrasında penaltıyı kullanan Omid Ebrahimi topu gol yapmayarak kaleciye vermesi 3- Rapid Bükreşli Costin LAZAR Dinamo ile oynanan maçta hakemin haksız penaltı kararını iptal ettirirken maç sonunda takımının böyle birşeye ihtiyacının olmadığını ifade etmesi 4- Danimarka ile İran arasında oynanan maçta tribünlerden gelen düdük sesinin İranlı oyuncuyu yanıltması ve kendi ceza alanı içinde maçın bittiğini düşünerek eline alması sonucu penaltı kararının verilmesi ve Danimarkalı futbolcu Morten WIEGHORST'un penaltıyı dışarı atıp bundan yararlanmanın haksızlık olduğunu söylemesi 5- U-17 ligi maçında Balıkesirli futbolcunun ofsayt sanarak topu eline alması nedeniyle hakemin penaltı vermesi ve ev sahibi Altınordu takımının penaltıyı dışarı atması).

Tablo 3.2.'de öğrencilere gösterilen sosyal normlara uyum ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.2. Sosyal normlara uyum ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Sosyal Normlara Uyum	https://www.youtube.com/watch?v=-BNLNVup-Z8 , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Maçtan önce tokalaşma örneği).
	https://www.youtube.com/watch?v=4cUDfja4SyU , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Maç sırasında el sıkışma, düşen rakibini kaldırma ve yanlışlıkla yapılan hatalar için özür dilenmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=NMBKIY10Snk , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Atılan güzel çalım sonrası rakibin tebrik etmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=JXjuG41xTTE , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (El sıkışma ile ilgili olumlu ve olumsuz örnekler).
	https://www.youtube.com/watch?v=tEEhfFk0qPE , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Trabzonlu futbolcuların teknik direktör Fatih TERİM ile tokalaşması).
https://www.youtube.com/watch?v=XidHacE9w2Q , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Galatasaray oyuncusu Drogba'nın Trabzonlu Onur KIVRAK'ı kurtarışı için tebrik etmesi).	

Tablo 3.3.'te öğrencilere gösterilen kurallara saygı ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.3. Kurallara saygı ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Kurallara Saygı	https://www.youtube.com/watch?v=U8vCdDzF_dI , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Adana Demirspor ile Beşiktaş arasında oynanan maçta Necip UYSAL'ın topun kendinden çıktığını hakeme söylemesi ve hakemin hatalı korner kararını out olarak düzeltmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=Vr11R6Vz-p4 , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Erkekler voleybolda Galatasaray ile Fenerbahçe arasında geçen başa baş giden maçta Fenerbahçeli voleybolcu Kemal KAYHAN topun kendi eline değdikten sonra dışarı çıktığını hakeme söylemesi ve sayıyı Galatasaray'ın kazanması).
	https://www.youtube.com/watch?v=5mHjvFpsjLk , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Avustralyalı ünlü tenisçi Lleyton Hewitt'le karşılaşan ABD'li tenisçi Jack Sock, Hewitt'in servis attığı bir oyunda hakemin top dışarıda kararı vermesine rağmen rakibine "itiraz edebilirsin, o top çizgiye değdi" demesi. Dışarıda kararının kendi lehine olmasına karşın rakibine bu çağırışı yapan Sock'un servisin tekrarında sayıyı ve maçı kaybetmesine rağmen milyonların gönlünü kazanması).

Tablo 3.4.'de öğrencilere gösterilen yönetime saygı ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.4. Yönetime saygı ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Yönetime Saygı	https://www.youtube.com/watch?v=c0Zi90xYwEE , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Hakemi kandırma antrenmaları).
	https://www.youtube.com/watch?v=HuzJoy7B8wo , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Koçun hakemin üzerine yürümesinin basketbolcular tarafından engellenmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=wH_66fTPhP0 , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Teknik direktör Jürgen KLOPP'un hakem Cüneyt ÇAKIR'ı maçtan sonra performansından dolayı tebrik etmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=3LJo_PGRmVg , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Futbolcu Amrabat'ın hakeme gözlük işareti yapması).
	https://www.youtube.com/watch?v=An39Qi67wGY , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Amatör ligi maçında hakemin darp edilmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=bkEIA04sfkg , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Trabzonlu futbolcu Salih DURSUN'un hakemin kırmızı kartını alıp hakeme göstermesi).

Tablo 3.5.'de öğrencilere gösterilen sporda sorumluluklara bağlılık ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.5. Sporda sorumluluklara bağlılık ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Sporda Sorumluluklara Bağlılık	https://www.youtube.com/watch?v=BeE-OyG-Uc , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Çok çalışma ve azimli olmasıyla ilgili Ronaldo'nun hayat hikayesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=BOOgTpStVzA , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Ronaldo'nun sıradan bir günü, azmi ve disiplini).
	https://www.youtube.com/watch?v=HaV6TQT65QM , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Nuri ŞAHİN'in çalışma azmi ve başarısı).
	https://www.youtube.com/watch?v=AkuxAbP6hrQ , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Geriden gelerek kazanılması imkansız gözüükülen maçların kazanılması vb. durumlar).

Tablo 3.6.'da öğrencilere gösterilen rakibe saygı ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.6. Rakibe saygı ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Rakibe Saygı	https://www.youtube.com/watch?v=dmczu2qtxqg , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (İki atletin birbirine takılıp düşmesi ve birbirlerini kaldırıp koşuya devam etmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=mjxbQVNrrfM , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Futbolcu Paolo Di Canio yerde yatan rakip kaleciyi görüp gol atmak yerine oyunu durdurup rakibinin tedavi görmesini sağlaması).
	https://www.youtube.com/watch?v=qYpvOxZ6rdQ , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Beşiktaşlı Veli KAVLAK'ın haksız yere kırmızı kart gören rakibi için hakemle konuşup kartı iptal etirmesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=O5I63HGZTos , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Futbolcu Antonie Griezmann'ın gol atmak yerine yerde yatan rakibini görüp topu dışarı atması).
	https://www.youtube.com/watch?v=RplN88NDrjE , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Jaba Kankava'ın rakibinin soluk borusuna kaçan dilini çıkarıp ilk müdahaleyi yaparak hayata döndürmesi).
https://www.youtube.com/watch?v=hgXmTOFwa7g , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Kürek takımının kürekleri kullanılamayacak durumda olan rakibine yedek küreklerini vererek yarışması).	

Tablo 3.7.'de öğrencilere gösterilen yarışmaseverlik ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.7. Yarışmaseverlik ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

Yarışmaseverlik	https://www.youtube.com/watch?v=ZkNdldTQi9Q , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Neymar'ın kendine yapılan faulu abartması).
	https://www.youtube.com/watch?v=asBM_ejRUxw , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Lazoviç'in kendine yapılan faulu abartması).
	https://www.youtube.com/watch?v=d8LDD9AJcmI , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Kiessling'in kafa vuruşunun yırtık fileden girip gol olması ve sporcunun bu durumu bilmesine rağmen hakeme söylememesi).
	https://www.youtube.com/watch?v=RKqou4StoUw , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Gole giden rakibin formasından çekilip akıllı faullerin yapılması).
	https://www.youtube.com/watch?v=RHVZ-urifyQ , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Attığı zekice basketle rakibin mental olarak oyundan düşürülmesi).
https://www.youtube.com/watch?v=Ad_iapnaw6E , Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Oyunu geciktirme ve zaman geçirme).	

Tablo 3.8.'de öğrencilere gösterilen hile ile ilgili videolar ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.8. Hile ile ilgili videolar ve içerik hakkında bilgiler

---

	<p>https://www.youtube.com/watch?v=yZN_2D5nlRg, Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Marwin Hitz'in penaltı noktasını kramponuyla kazıp rakibinin düzgün penaltı atmasına engel olması).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=5dKA8CwpZnU, Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Maradona'nın eliyle gol atması).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=zi24TVdZFyc, Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Bisiklet yarışında arabaya tutunarak haksız avantaj elde edilmesi).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=s_uieTTzSSk, Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Thierry Henry'nin eliyle topu kontrol edip asist yapması).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=U2909tOOWpI, Erişim tarihi: 2 Ocak 2020 (Olimpiyatlarda hile yapmış sporcular;</p>
Hile	<ol style="list-style-type: none"> 1- Rus eskrimci Boris Onishcenko 1976 Montreal yaz oyunlarında puan kazandırıcı vuruş yapmasa bile kılıcını elektronik donanımı aldatacak şekilde ayarlaması, 2- Ben Johnson 1988 Seul Olimpiyatlarında 100 metrede 9.79'luk derecesiyle rekor kırarken alınan idrar örneğinde yasaklı maddelere rastlanması 3- İrlandalı yüzücü Michelle Smith 1996 yılında Atlanta Olimpiyatlarında bir bronz 3 altın madalya kazanırken idrar örneğini değiştirmesi nedeniyle ağır yaptırımlara maruz kalıp kazandığı madalyaları geri vermek zorunda kalması 4- Marina Jones Atletizm'de elde ettiği büyük başarılarla tüm dünya tarafından takdir toplarken yapılan doping testinde yasaklı maddeler kullandığı ortaya çıkması ve sporcunun da doping kullandığını itiraf etmesi 5- Cameron Van Der Burgh Londra'da gerçekleşen 2012 Olimpiyat Oyunlarında kurbağalamada altın madalya kazanırken suya girdikten sonra dolphin kick olarak tabir edilen hareketi iki kez yaptığını itiraf etmesi).

---

4. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin demografik bilgilerine ve yapılan istatistiksel analizlere yer verilmiştir. Araştırmaya yaşları 11-13 (ort=11,86±0,39) arasında değişen 7. sınıflardan 110 öğrenci katılmıştır. Tablo 4.1.'de öğrencilerin demografik bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin demografik bilgilerinin frekans dağılımları

Demografik Bilgiler		N	%
Grup	Kontrol Grubu	51	46,4
	Deney Grubu	59	53,6
Sınıf	7/B	26	23,6
	7/E	25	22,7
	7/G	29	26,4
	7/H	30	27,3
Cinsiyet	Kız	56	50,9
	Erkek	54	49,1
Yaş	11 (yıl)	17	15,5
	12 (yıl)	91	82,7
	13 (yıl)	2	1,8
Aile Aylık Gelir	2102 TL ve Altı (Açlık Sınırı)	2	1,8
	2103 - 6848 TL Arası (Yoksulluk Sınırı)	41	37,3
	6849 TL ve Üzeri	67	60,9
Anne Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	2	1,8
	Ortaokul Mezunu	3	2,7
	Lise Mezunu	42	38,2
	Üniversite Mezunu	59	53,6
	Yüksek Lisans Mezunu	4	3,6

Tablo 4.1. (Devamı) Öğrencilerin demografik bilgilerinin frekans dağılımları

Demografik Bilgiler	N	%	
Baba Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	4	3,6
	Ortaokul Mezunu	5	4,5
	Lise Mezunu	26	23,6
	Üniversite Mezunu	62	56,4
	Yüksek Lisans Mezunu	11	10,0
	Doktora Mezunu	2	1,8
Spor Kulübü	Kulübe Gidenler	38	34,5
	Kulübe Gitmeyenler	72	65,5
Kulübe Devam Yılı	1 (yıl)	11	10,0
	2 (yıl)	7	6,4
	3 (yıl)	8	7,3
	4 (yıl)	5	4,5
	5 (yıl)	5	4,5
	7 (yıl)	2	1,8
Spor Branşı	Basketbol	10	9,1
	Futbol	12	10,9
	Voleybol	8	7,3
	Yüzme	4	3,6
	Atletizm	1	0,9
	Masa Tenisi	1	0,9
	Buz Pateni	1	0,9
	Tenis	1	0,9
Haftada Gidilen Antrenmanlar	1 (gün)	5	4,5
	2 (gün)	15	13,6
	3 (gün)	6	5,5
	4 (gün)	10	9,1
	5 (gün)	2	1,8
Toplam	110	100	

Tablo 4.1.'de öğrencilerin Grup, Sınıf, Aile Aylık Gelir, Anne Eğitim Durumu, Baba Eğitim Durumu, Spor Kulübü, Kulübe Devam Yılı, Spor Branşı ve Haftada Gidilen Antrenmanlar değişkenlerine ait demografik bilgileri verilmiştir. Araştırmaya katılan toplam 110 (%100) öğrencinin 51'i (%46.64) kontrol grubunu, 59'u (%53.6) deney grubunu oluşturmaktadır. Öğrencilerin 26'sı (%23,6) 7/B sınıfında, 25'i (%22.7) 7/E sınıfında, 29'u (%26.4) 7/G sınıfında, 30'u da (%27.3) 7/H sınıfında eğitim görmektedir. Öğrencilerin 56'sı (%50.9) kız, 54'ü (%49.1) erkektir. Öğrencilerden 17'si (%15,5) 11 yaşında, 91'i (%82,7) 12 yaşında ve 2'si (%1,8) 13 yaşındadır. Öğrencilerin ailelerinden 2'sinin (%1,8) aylık geliri 2102 TL'nin altında, 41'inin (%37,3) aylık geliri 2102 TL ile 6848 TL arasında, 67'sinin (%60,9) aylık geliri ise 6849 TL'nin üzerindedir. Öğrenci annelerinin 2'si (%1,8) ilkokul mezunu, 3'ü (%2.7) ortaokul mezunu, 42'si (%38.2) lise mezunu, 59'u (%53,6) üniversite mezunu, 4'ü (%3,6) yüksek lisans mezunudur. Öğrenci babalarının 4'ü (%3,6) ilkokul mezunu, 5'i (%4.5) ortaokul mezunu, 26'sı (%23.6) lise mezunu, 62'si (%56,4) üniversite mezunu, 11'i (%10,0) yüksek lisans mezunu, 2'si (%1.8) doktora mezunudur. Öğrencilerin 38'i (%34.5) kulüpte aktif spor yaşamına devam ederken, 72'si (%65.5) herhangi bir kulübe ya da spor okuluna gitmemektedir. Spor kulübüne devam eden öğrencilerden 11'i (%10) 1 yıldır, 7'si (%6.4) 2 yıldır, 8'i (%7.3) 3 yıldır, 5'i (%4.5) 4 yıldır, 5'i (%4.5) 5 yıldır, 2'si (%1.8) 7 yıldır spor yapmaktadır. Branş dağılımına bakıldığında spor kulüplerine giden öğrencilerden 10'u (%9.1) basketbol, 12'si (%10.9) futbol, 8'i (%7.3) voleybol, 4'ü (%3.6) yüzme, 1'i (%0.9) atletizm, 1'i (%0.9) masa tenisi, 1'i (%0.9) buz pateni, 1'i (%0.9) tenis branşlarında spor yapmaktadırlar. Spor yapan öğrencilerden haftada 1 gün antrenmana gidenlerin sayısı 5 (%4.5), 2 gün antrenmana gidenlerin sayısı 15 (%13.6), 3 gün antrenmana gidenlerin sayısı 6 (%5.5), 4 gün antrenmana gidenlerin sayısı 10 (%9.1), 5 gün antrenmana gidenlerin sayısı 2'dir (%1.8).

Tablo 4.2.'de deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön testlerinin karşılaştırmalı T Testi analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.2. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön testlerinin karşılaştırılmalı T test analizi

Alt Boyutları	Grup	N	Ort.	Ss.	T	p
Hile	Kontrol Grubu	51	3,35	1,09	-0.237	0.813
	Deney Grubu	59	3,40	1,08		
Yarışmaseverlik	Kontrol Grubu	51	3,31	1,21	-1.956	0.053
	Deney Grubu	59	3,71	0,92		
Adilce Kazanmayı Korumak	Kontrol Grubu	51	4,14	0,90	1.456	0.148
	Deney Grubu	59	3,89	0,94		
Sosyal Normlara Uyum	Kontrol Grubu	51	2,95	1,07	1.006	0.317
	Deney Grubu	59	2,75	0,91		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Kontrol Grubu	51	3,20	0,77	2.620	0.010**
	Deney Grubu	59	2,82	0,71		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Kontrol Grubu	51	4,15	0,74	0.229	0.820
	Deney Grubu	59	4,12	0,67		
Rakibe Saygı	Kontrol Grubu	51	2,35	1,03	-1.710	0.090
	Deney Grubu	59	2,68	0,96		

p<0.01**, p<0.05*

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere hile, yarışmaseverlik, adilce kazanmayı korumak, sosyal normlara uyum, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı değerleri alt boyutunda deney ve kontrol grubu öğrencilerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kurallara ve yönetime saygı değeri alt boyutunda kontrol grubunun puan ortalamaları (ort=3.20±0.77) deney grubunun puan ortalamalarına (ort=2.82±0.71) göre p<0,01 seviyesinde anlamlı derecede farklıdır. Buna göre kontrol grubunun puan ortalamaları deney grubuna göre daha yüksektir. Bu sonuçlara göre deney ve kontrol grubunun ön test sonuçlarına göre benzer yapıda oldukları söylenebilir.

Tablo 4.3.'de kontrol grubunda öğrencilerin ön test ve son testlerinin T Testi analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.3. Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son testlerinin karşılaştırılmalı T test analizi

Alt Boyutları	Grup	N	Ort.	Ss.	T	p
Hile	Ön Test	51	3,35	1,09	0.287	0.775
	Son Test	51	3,33	0,92		
Yarışmaseverlik	Ön Test	51	3,31	1,21	0.427	0.671
	Son Test	51	3,29	0,98		
Adilce Kazanmayı Korumak	Ön Test	51	4,14	0,90	-3.737	0.000**
	Son Test	51	4,44	0,58		
Sosyal Normlara Uyum	Ön Test	51	2,95	1,07	-2.977	0.004**
	Son Test	51	3,19	0,81		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Ön Test	51	3,20	0,77	-1.782	0.081
	Son Test	51	3,30	0,68		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Ön Test	51	4,15	0,74	-0.561	0.578
	Son Test	51	4,19	0,52		
Rakibe Saygı	Ön Test	51	2,35	1,03	-3.660	0.001**
	Son Test	51	2,59	0,76		

p<0.01**, p<0.05*

Tablo 4.3.'de görüldüğü üzere hile, yarışmaseverlik, sporda sorumluluklara bağlılık, kurallara ve yönetime saygı değerleri alt boyutunda kontrol grubunun ön test ve son testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Adilce kazanmayı korumak değeri alt boyutunda kontrol grubunun ön testlerinin puan ortalamaları (ort=4.14±0.90) son testlerinin puan ortalamalarına (ort=4.44±0.58) göre p<0,01 seviyesinde anlamlı derecede farklıdır. Buna göre son testin puan ortalamaları ön teste göre daha yüksektir. Sosyal normlara uyum alt boyutu puanlarına bakıldığında, kontrol grubu ön testlerine ait puan ortalamaları (ort=2.95±1.07) son testlerine ait puan ortalamalarına (ort=3.19±0.81) göre p<0,01 seviyesinde anlamlı olarak farklıdır. Buna göre son teste ait puan ortalamaları ön teste göre daha yüksektir. Rakibe saygı değeri alt boyutunda kontrol grubunun ön testlerine ait puan ortalamaları (ort=2.35±1.03) son testlerine ait puan ortalamalarına (ort=2.59±0.76) göre p<0,01 seviyesinde anlamlı derecede farklıdır. Buna göre son testin puan ortalamaları ön teste göre daha yüksektir.

Tablo 4.4.'te deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son testlerinin T Testi analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.4. Deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son testlerinin karşılaştırılmalı T test analizi

Alt Boyutları	Grup	N	Ort.	Ss.	T	p
Hile	Ön Test	59	3,40	1,08	5,300	0,000**
	Son Test	59	2,53	1,13		
Yarışmaseverlik	Ön Test	59	3,71	0,92	5,369	0,000**
	Son Test	59	2,85	1,15		
Adilce Kazanmayı Korumak	Ön Test	59	3,89	0,94	-3,172	0,002**
	Son Test	59	4,31	0,84		
Sosyal Normlara Uyum	Ön Test	59	2,75	0,91	-9,361	0,000**
	Son Test	59	3,95	0,80		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Ön Test	59	2,82	0,71	-8,670	0,000**
	Son Test	59	3,79	0,72		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Ön Test	59	4,12	0,67	-1,854	0,069
	Son Test	59	4,28	0,53		
Rakibe Saygı	Ön Test	59	2,68	0,96	-6,064	0,000**
	Son Test	59	3,42	0,92		

p<0.01**, p<0.05

Tablo 4.4.'de deney grubunun ön test ve son testlerine bakıldığında sporda sorumluluklara bağlılık değerinde anlamlı bir fark görülmezken, hile değerinde son testin ortalaması (ort=2,53±1,13) ön testin ortalamasına (ort=3,40±1,08) göre düşük ve p<0,01 seviyesinde anlamlı, yarışmaseverlik değerinde son testin ortalaması (ort=2,85±1,15) ön testin ortalamasına (ort=3,71±0,92) göre düşük ve p<0,01 seviyesinde anlamlı, adilce kazanmayı korumak değerinde son testin ortalaması (ort=4,31±0,84) ön testin ortalamasına (ort=3,89±0,94) göre yüksek ve p<0,01 seviyesinde anlamlı, sosyal normlara uyum değerinde son testin ortalaması (ort=3,95±0,80) ön testin ortalamasına (ort=2,75±0,91) göre yüksek ve p<0,01 seviyesinde anlamlı, kurallara ve yönetime saygı değerinde son testin ortalaması (ort=3,79±0,72) ön testin ortalamasına (ort=2,82±0,71) göre yüksek ve p<0,01 seviyesinde anlamlı, rakibe saygı değerinde son testin ortalaması

(ort=3,42±0,92) ön testin ortalamasına (ort=2,68±0,96) göre yüksek ve $p<0,01$ seviyesinde anlamlı derecede farklıdır.

Tablo 4.5.'te cinsiyete göre öğrencilerin ön test ve son testlerinin T Testi analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.5. Cinsiyete göre öğrencilerin ön test ve son testlerinin karşılaştırılmalı T test analizi

Alt Boyutları	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	T	p
Hile - Ön Test	Kız	56	3,36	1,17	-0,155	0,878
	Erkek	54	3,39	0,98		
Hile - Son Test	Kız	56	2,68	1,19	-2,081	0,040*
	Erkek	54	3,12	0,98		
Yarışmaseverlik - Ön Test	Kız	56	3,18	1,12	-3,632	0,000**
	Erkek	54	3,88	0,91		
Yarışmaseverlik - Son Test	Kız	56	2,71	1,18	-3,371	0,001**
	Erkek	54	3,38	0,89		
Adilce Kazanmayı Korumak - Ön Test	Kız	56	3,99	0,92	-0,137	0,891
	Erkek	54	4,02	0,94		
Adilce Kazanmayı Korumak - Son Test	Kız	56	4,30	0,84	-0,969	0,335
	Erkek	54	4,44	0,60		
Sosyal Normlara Uyum - Ön Test	Kız	56	2,79	0,96	-0,564	0,574
	Erkek	54	2,90	1,02		
Sosyal Normlara Uyum - Son Test	Kız	56	3,63	1,04	0,346	0,730
	Erkek	54	3,57	0,69		
Kurallara ve Yönetime Saygı - Ön Test	Kız	56	3,13	0,72	1,879	0,063
	Erkek	54	2,86	0,78		
Kurallara ve Yönetime Saygı - Son Test	Kız	56	3,78	0,74	3,168	0,002**
	Erkek	54	3,34	0,69		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık - Ön Test	Kız	56	4,16	0,59	0,369	0,713
	Erkek	54	4,11	0,80		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık - Son Test	Kız	56	4,36	0,52	2,569	0,012*
	Erkek	54	4,11	0,51		
Rakibe Saygı - Ön Test	Kız	56	2,65	1,12	1,365	0,175
	Erkek	54	2,40	0,84		
Rakibe Saygı - Son Test	Kız	56	3,16	1,04	1,420	0,159
	Erkek	54	2,90	0,83		

p<0.01**, p<0.05*

Tablo 4.5.'e bakıldığında kız ve erkeklerin ön test sonuçlarında hile, adilce kazanmayı korumak, sosyal normlara uyum, sporda sorumluluklara bağlılık, rakibe saygı, kurallara

ve yönetime saygı değerlerinde anlamlı bir fark görünmezken, yarışmaseverlik değerinde erkeklerin puan ortalamaları (ort=3,88±0,91) kızların puan ortalamalarına (ort=3,18±1,12) göre daha yüksek ve $p<0,01$ seviyesinde anlamlı derecede farklıdır. Kız ve erkeklerin son testlerine bakıldığında adilce kazanmayı korumak, sosyal normlara uyum ve rakibe saygı değerlerinde anlamlı bir farklılık görülmezken, hile değerinde erkeklerin puan ortalamaları (ort=3,12±0,98) kızların puan ortalamalarına (ort=2,68±1,19) göre daha yüksek ve $p<0,05$ seviyesinde anlamlı, yarışmaseverlik değerinde erkeklerin puan ortalamaları (ort=3,38±0,89) kızların puan ortalamalarına (ort=2,71±1,18) göre daha yüksek ve $p<0,01$ seviyesinde anlamlı, kurallara ve yönetime saygı değerinde erkeklerin puan ortalamaları (ort=3,34±0,69) kızların puan ortalamalarına (ort=3,78±0,74) göre daha düşük ve $p<0,01$ seviyesinde anlamlı, sporda sorumluluklara bağlılık değerinde erkeklerin puan ortalamaları (ort=4,11±0,51) kızların puan ortalamalarına (ort=4,36±0,52) göre daha düşük ve $p<0,05$ seviyesinde anlamlı derecede farklıdır.

5. TARTIŞMA

Beden Eğitimi ve Spor ile öğrencilerde istendik davranış değişikliği oluşturma ve olumlu değerleri kazandırmayla ilgili ülkemizde ve dünyada yeterince araştırma bulunmamaktadır. Bununla birlikte sporun dışında bazı araştırmalar ve video destekli eğitimle ilgili bazı çalışmalar eğitimin kalitesi açısından bu araştırmaya katkı sağlamıştır.

Çocukların kişilik gelişimlerine anne, baba, arkadaşları, öğretmenleri, izlediği videolar, çizgi filmler, spor müsabakaları, ünlü insanlar vb. birçok unsur etki etmektedir. Çocuklar zamanının çoğunu televizyon ya da akıllı telefon vb. cihazlarla internet üzerinden videolar izleyerek geçirmektedir. Burada izlediği aktörlerin, sporcuların ya da akranlarının davranışlarını çok çabuk öğrenebilmekte ve bu durum da çocuklarda davranış değişikliklerine katkıda bulunmaktadır (Oruç ve ark. 2011). Yaşar ve Paksoy (2011), okul öncesi beş yaş grubu öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisini araştırmıştır. Nitekim saldırganlıkla ilgili çizgi film izletildikten sonra oyun alanına alınan öğrencilerin oyunun başlangıç evresinde saldırgan içerikli çizgi film öğelerini kullandıkları gözlemlenmiştir. Araştırmalar gösteriyor ki eşit zaman aralığında insanlar; okuduklarının %10'unu, duyduklarının %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem duyduklarının %50'sini, konuştuklarının %70'ini, yaşayıp konuştuklarının %90'ını unutmamaktadırlar (Kaya, 2000 akt: Kağızmanlı ve ark. 2017). Bu bilgiler ışığında beden eğitimi dersinde akıllı tahtaları etkin kullanmanın, spor ortamında yaşanmış ikilem durumu barındıran olayları videolarla izletip olayda bahsi geçen davranış hakkında konuşturmanın ve tartışma ortamı yaratmanın, katıldıkları oyunlarda gerçekleşen durumlar üzerinde durarak öğrencilerde farkındalık yaratmanın, eğitimin kalitesini arttıracığı ve öğrenmeyi kalıcı hale getireceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin ön testlerinin istatistiklerine bakıldığında deney ve kontrol gruplarının kurallara ve yönetime saygı alt boyutu dışında benzer özelliklere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Sadece beden eğitimi ders müfredatına uygun yapılan derslere katılan kontrol grubunun sekiz haftanın ardından hile, yarışmaseverlik, sporda sorumluluklara bağlılık, kurallara ve yönetime saygı değerlerinde herhangi bir değişiklik

gözlemlenmezken; adilce kazanmayı korumak, sosyal normlara uyum ve rakibe saygı değerlerinde artış gözlemlenmiştir. Bunun sebebi, spora katılımın öğrenci davranışları üzerinde olumlu etkileridir (Karafil ve ark., 2017). Deney grubunun verilen eğitimin sonunda hile, yarışmaseverlik, adilce kazanmayı korumak, sosyal normlara uyum, rakibe saygı, kurallara ve yönetime saygı değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış gözlemlenmiştir. Sporda sorumluluklara bağlılık değerinde anlamlı olmamakla birlikte yine de artış olduğu saptanmıştır. Hassandra ve ark. (2007)'nın Yunanistan'da 5. sınıfa giden 126 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada adil oyun programını %70 uygulama ve %30 teorik olarak haftada 1 saat olmak üzere 10 hafta uygulamış ve program sonunda öğrencilerin sportmenlik davranışlarında artış gözlemlenmiştir. İsrail, 2001 yılından beri her yılın temmuz ayında Yahudi ve Arap gibi yıllardır çatışan farklı dinlere ait toplumların birlikte sorunsuz yaşamaları için 11-14 yaş aralığındaki 1000 Arap ve Yahudi çocuğa Football for Peace (Barış için Futbol) projesi düzenlemektedir. Bu projede antrenörlere rehberlik etmesi amacıyla özel bir futbol antrenörlük el kitabı yazılmıştır. Bu kitapta futbol yoluyla barışın nasıl inşa edilebileceğine dair bir müfredat programı yer almaktadır. Kitabın geliştirilmesindeki en önemli ilke "öğretilebilir anlar" a fırsat yaratacak uygulama ve oyunların seçilmesidir. Örneğin uygulamalardaki futbol maçlarında hunilerle kale sınırları belirlenir. Top hunilerin üstünde bir yerden geçtiğinde gol olup olmadığının çocuklar arasında tartışmaya yol açması aşikârdır. Bu tarz durumlarda olayın adil bir şekilde çözümlenmesini sağlayan çocuklar, uygulama bitimindeki soğuma evresinde yaptığı davranıştan ötürü antrenörü tarafından akranları içinde övgüyle bahsedilir. Kitapta çocuklara saygı, sorumluluk, tarafsızlık, güven, eşitlik ve katılım gibi değerleri öğretmeyi sağlayacak uygulamalar yer almaktadır. Projenin sonunda en çok maç kazanan ve iyi performans gösteren ya da en dürüst oynayan takıma kupa verilmesiyle ilgili olan; güç ve başarı değerlerine karşı sportmenlik değerlerinin çatışmaya girdiği Futbol Festivali düzenlenmektedir. Festival sonunda antrenörlerin festivalin iyi bir fikir olduğunu, çoğunluğun kitapta yer alan sportmenlik değerlerini benimsediklerini, ancak kazanmak uğruna bazı velilerin çocukları kışkırttıklarını gözlemlenmiştir (Lambert, 2016).

Öğrencilerin cinsiyete göre istatistiksel sonuçlarına bakıldığında erkeklerin hile ve yarışmaseverlik değerleri kızlardan yüksektir. Ayrıca sporda sorumluluklara bağlılık, kurallara ve yönetime saygı değerleri de kızlara göre düşüktür. Geçmişte yapılan

araştırmalara bakıldığında bazı çalışmalarla benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bartın ilindeki ortaokulların 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sportmenlik davranışlarını daha çok sergiledikleri ve sportmenlik dışı davranışlardan daha çok kaçındıkları görülmüştür (Türkmen ve Varol, 2015). zdemir (2019)'in ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada kızların olumlu davranış sergileme ve olumsuz davranışlarından kaçınma faktörleri ile toplam sportmenlik skorlarının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir. Gümüş ve ark. (2016)'nın yaptığı çalışmada fair play konusunda erkeklerin kızlara göre sertliğe daha yatkın oldukları görülmüştür.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak video destekli sportmenlik eğitiminin, öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ve ahlâki karar alma tutumları üzerinde olumlu etki ettiği görülmüştür. Deney grubunun verilen eğitimin sonunda hile ve yarışmaseverlik değerlerinde azalma; adilce kazanmayı koruma, sosyal normlara uyum, rakibe saygı, kurallara ve yönetime saygı değerlerinde artış gözlemlenmiştir. Sporda sorumluluklara bağlılık değerinde anlamlı bir değişiklik olmamakla birlikte yine de öğrenci skorlarında artış meydana gelmiştir.

Eğitimde kullanılan videoların çoğunluğu futbolda yaşanmış olaylardır. Diğer branşlarda yaşanmış olaylar yeterince yer almamaktadır. Farklı branşlarda yaşanan ikilem durumlarının konulara eşit bir şekilde dağıtılarak izletilmesiyle öğrencilerin dikkatinin daha fazla çekilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca öğrenmenin artması ve kalıcı hale getirilmesi için öğrenciler tarafından ikilem durumu içeren bir drama etkinliği düzenlenebilir.

Bu çalışma okullarda beden eğitimi dersi gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Okullarda beden eğitimi dersleri ticari bir amaç gütmemektedir. Bu nedenle çocuklarda sportmenlik davranışlarını kazandırma ihtimali yüksektir. Ancak okul dışındaki spor kulüplerinin başarıya dayalı hedefleri ve/veya ticari amaçlarının olması nedeniyle sporculara sportmence davranışlarından ziyade ne olursa olsun kazanma düşüncesini aşıladıkları düşünülmektedir. Bu çalışma sonuçları ile birlikte değerlendirildiğinde bu tarz çalışmaların kulüp sporcularına uygulanması durumunda spor müsabakalarındaki olumsuz davranışların azalacağı kanaati oluşmuştur. Ayrıca sporcuları yetiştiren antrenörlerin de sportmence davranışları benimsemesini sağlayacak benzer bir çalışmanın sporcular üzerinde olumlu etki edeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada yer alan video destekli, ikilem durumları üzerinde konuşma-konuşmaya dayalı sportmenlik eğitiminin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda beden eğitimi yıllık ve günlük planlarında yer almasının; geleceğimiz olan öğrencilerin ahlâklı, saygılı, yardımsever, adil, sorumluluk sahibi, başarılı ve sportmen olarak yetişmesinde beden eğitimi öğretmenlerine yol göstereceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akyüz Ü. Siyaset ve Ahlâk. Yasama dergisi 2009; 11(1): 93-129.
- Araman A. Dünyada Doping Mücadele Eden Kuruluşlar ve Doping Tarihçesi. 7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi 2002, s:349-350.
- Arıpınar E, Donuk B. Fair Play: Spor Yönetimi ve Yaklaşımında Etik Yaklaşımlar. Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul: 2011, s: 29-83.
- Ayan S. Şiddet ve Fanatizm. CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 2006; 7(2): 191-209.
- Balçıklı S. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 2010; 15(1): 1-10.
- Çalışlar A. Felsefe Sözlüğü. Cem Yayınevi, İstanbul: 1997, s: 381-382.
- Cevizci A. Felsefe Sözlüğü. Say Yayınları, İstanbul: 2012, s: 165-166.
- Cevizci A. Felsefe Terimleri Sözlüğü. Paradigma Yayınları, İstanbul: 2003, s: 144.
- Demircioğlu İ H. Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi. Bilig, 2007; 42: 77-93.
- Dixon N, Morgan W J. The Ethics of Supporting Sports Teams. Ethics in Sport, (Ed. 2), 2007, s: 441-449.
- Ekiz D. Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler. Anı Yayıncılık, Ankara: 2009, s: 109-110.
- Erdemli A. İnsan, Spor ve Olimpizm. Sarmal Yayınevi, İstanbul: 1996, s: 134-136.
- Erdemli A. Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi. E Yayınları, İstanbul: 2002, s: 78-79.
- Erdemli A. Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi (2. Basım). E Yayınları, İstanbul: 2006, s: 29-30.

Filiz Ş. Ahlâkım Aklî ve İnsanî Temeli. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya: 1998, s: 10-20.

Fişek K. Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya’da ve Türkiye’de Spor Yönetimi. Bağırhan Yayınmevi, Ankara: 1998, s:118.

Gençtürk G, Çolakoğlu T, Demirel M. Elit Sporcularda Doping Bilgi Düzeyinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma (Güreş Örneği). Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 2009, 3(3).

Gessmann R. Fair Play-Eine Wichtige Erziehungsaufgabe und ihre Umsetzung im Sportunterricht. Fairness und Fair Play. Sankt Augustin: 1995, s:138-155.

Gümüş H, Saraçlı S, Karakullukçu Ö F, Doğanay G, Kurtipek S. Ortaöğretim Öğrencilerinde Fair Play Kavramı. International Journal Of Sport Culture And Science, 2016; 4(2): 430-438.

Gürpınar B. Altyapı Sporlarında Ahlâki Karar Alma Tutumları Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Bir Türk Örnekleminde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim Ve Bilim, 2014; 39(176).

Gürpınar B. Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, Ankara (Danışman: Prof. Özbay GÜVEN).

Güven Ö. Atatürk ve Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi ve Spor. Cumhuriyetimizin İlk Yıllarından Günümüze Dil, Kültür, Eğitim (Derleyen: Nazife Güngör), 3000. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara: 2007, s: 63-67.

Hassandra M, Goudas M, Hatzigeorgiadis A, Theodorakis Y. A Fair Play Intervention Program in School Olympic Education. European Journal of Psychology of Education, 2007; 22(2): 99.

İnal A N. Beden Eğitimi ve Spor Bilimi. Nobel Basımevi, Ankara: 2003, s: 4-10.

Kağızmanlı B, Özgüler A T, Kaya K, Aydın M. Meslek Yüksekokulunda Teknoloji Kullanımı: Malatya Meslek Yüksekokulu Teknik Bölümler Örneği, 2017.

Kahraman Ü, Aka S T, Bayraktar G. Doping Kullanımının Sportif Başarı Açısından Olasılık Fonksiyonuna Göre İncelenmesi. 2. Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 2019, s: 834-837.

Karafil A Y, Atay E, Ulaş M, Melek C. Spora Katılımın Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları Üzerine Etkisinin Araştırılması. Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2017; 12(2): 1-11.

Koç Y. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (Bedsdö): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2013; 15(1): 96-114.

Konter E. Spor Psikolojisi El Kitabı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara: 2006, s: 123-141.

Lambert J. Bölünmüş Toplumlarda Spor Antrenörlüğü için Değerlere Dayalı bir Yaklaşım. Whitehead, J., Telfer, H. & Lambert, J. (Eds.), Altyapı Sporlarında ve Beden Eğitiminde Değerler içinde (166-177) (B. Gürpınar, çev.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara: 2016, s: 153-164.

Lee M J, Cockman M. Values in Children's Sport: Spontaneously Expressed Values Among Young Athletes. International Review for the Sociology of Sport 1995, 30(3-4): 337-350.

Lee M J, Whitehead J, Ntoumanis N. Altyapı Sporlarında Ahlâki Karar Alma Tutumları Ölçeğinin Geliştirilmesi. Whitehead, J., Telfer, H. & Lambert, J. (Eds.), Altyapı Sporlarında ve Beden Eğitiminde Değerler içinde (166-177) (B. Gürpınar, çev.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara: 2016, s: 66-83.

Lee M J, Whitehead J, Ntoumanis N. Development of the Attitudes to Moral Decision-Making in Youth Sport Questionnaire (AMDYSQ). Psychology of Sport and Exercise, 2007; 8(3): 369-392.

Mapp S, Gabel S G. It Is Easier to Build Strong Children than to Repair Broken Men. *Journal of Human Rights and Social Work*, 2019, 4(3): 145-146.

Obuz P. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009, Adana (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Pervin BİLİR).

Oruç C, Tecim E, Özyürek H. Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 2011; 15(48): 281-297.

Özbek O. Sporda Etik Dışı Davranış Alanları ve Etik İlkeler. *Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1999; 4(4): 38-50.

Pehlivan Z, Konukman F. Fair Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2004; 2(2): 49-53.

Potter S. *The Theory and Practice of Gamesmanship*. Penguin Books, 1947.

Şahin M H. *Beden Eğitimi ve Spor Sözlüğü*. Morpa Kültür ve Yayınları, İstanbul: 2005, s: 300.

Şahin M. *Spor Ahlâkı ve Sorunları*. Doğa Bain Yayın, İstanbul: 1998, s: 22-40.

Şahin M H. *Beden Eğitimi ve Sporda Temel Kavramlar Sözlüğü*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara: 2004, s:15.

Tanriverdi H. Spor ahlâkı ve Şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*. Publication of Association Esprit, Société et Rencontre Strasbourg: 2012; 5(8):1071-1093.

Tel M. Türk Toplum Yaşantısında Fair Play. *International Journal of Science Culture and Sport*, Special Issue 1, 2014, s: 694-704.

Türkmen M, Varol S. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi:(Bartın İl Örneği). Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2015; 1(1): 42-64.

Vallerand R J, Briere N M, Blanchard C, Provencher P. Development and Validation of the Multidimensional Sportspersonship Orientations Scale. Journal of Sport and Exercise Psychology; 1997; 19(2): 197-206.

Yaşar M, Paksoy İ. Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011; 20(2): 279-298.

Yıldırım İ. Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2005; 5(1): 3-16.

Yıldırım İ. Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2004; 9(4): 3-16.

Yıldırım İ. Sporda Fair-Play Kavramının Tarihsel Boyutları. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, Yayın No:3. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları, Ankara: 1992, s: 174-179.

Yoncalık O, Gündoğdu C. Sporda Ahlâki Bir Sorun Olarak Doping. Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 2007, 6(1): 128-134.

Weinberg R S, Gould D. Spor ve Egzersiz Psikolojisinin Temelleri. 6. basımdan çeviri Çeviren: Şahin M, Koruç Z. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara: 2015, s: 557-570.

EKLER

Ek-1: Araştırma İzinleri

Evrak Tarih ve Sayısı: 19/12/2019-E.165404

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı :50913635-605.99-E.165404
Konu : Kadir BABUR'un Tez Çalışması

19/12/2019

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25/11/2019 tarihli ve 57830559-302.14.03-E.153066 sayılı yazı,

Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün, Enstitünüz Hareket ve Antrenman Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadir BABUR'un "Görsel ve İşitsel Öğeler ile Yapılan Sportmenlik Eğitiminin Çocukların Sportmenlik Yönelimleri ve Ahlakî Karar Alma Tutumları Üzerindeki Etkisi" konulu yüksek lisans tezi kapsamında hazırladığı ölçeklerini ilgili Müdürlüğün Çankaya İlçesine bağlı Maltepe Ortaokulunda uygulayabilmesi isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin 13.12.2019 tarih E.24824999 sayılı yazısı Ek'te gönderilmiştir.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Ahmet ÖGKE
Rektör Yardımcısı

Ek:
1- Ankara İl Millî Eğitim Müd.'nünyazısı
2- Uygulama Ölçeği (2syf.)

Adres:Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Kampus / Antalya
Telefon:0242 227 44 00/1300 Faks:0242 310 15 09
e-Posta:oidb@akdeniz.edu.tr Elektronik Ağ:http://oidb.akdeniz.edu.tr

Bilgi için: ArzuLöker
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 2422274400(1334)

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
ANKARAVALİLİĞİ
Millî EğitimMüdürlüğü

Sayı :14588481-605.99-E.24824999
Konu : Araştırma İzni

13.12.2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a)MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b)27.11.2019 tarihli ve 35363 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket ve Antrenman yüksek lisans programı öğrencisi Kadir BABUR'un "**Görsel ve İşitsel Öğeler İle Yapılan Sportmenlik Eğitiminin Çocukların Sportmenlik Yönelimleri ve Ahlak Karar Alma Tutumları Üzerindeki Etkisi**" konulu çalışması kapsamında İlimiz Çankaya İlçesi Maltepe Ortaokulu'nda uygulama talebi ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Dağıtım:
Gereği:
Akdeniz Üniversitesi

Bilgi:
Çankaya İlçe MEM

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A
Yenimahalle/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: isitisk00@mebgov.tr

Bilgi için: D. KARAGÜZEL
Tel: 0 (312) 306 8907
Faks: 0 ( ) _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c604-aa36-3cc8-9486-99a5 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2: Uygulanan Ölçekler

Sayın öğrenci,

Sizleri Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadir BABUR ve Danışman Doç. Dr. Bahri GÜRPINAR tarafından yürütülen bilimsel bir çalışmaya katılmaya davet ediyoruz.

Çalışmanın sonuçları kesinlikle gizli tutulacak ve sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Araştırma sonuçları ile ilgili yayınlanacak makalelerin hiçbir kısmında isminiz geçmeyecek ve bireysel olarak sizi tanımlayacak hiçbir ifade yer almayacaktır.

Çalışmadaki tüm soruları yanıtlarken okulda düzenlenen sınıflar arası maçları ve beden eğitimi derslerini düşünerek değerlendiriniz. Lütfen her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz. Hiç birinden emin olmasanız bile bütün maddeleri yanıtlayınız. Burada doğru ya da yanlış yanıt bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacına ulaşabilmesi için yanıtlarınızın içinizden geldiği gibi ve dürüst olması önem taşımaktadır.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz,

Kadir BABUR
Asıl Araştırmacı
kadrbabur29@gmail.com

Doç.Dr. Bahri GÜRPINAR
Danışman
bahrigurpinar@akdeniz.edu.tr
Tel: 0242 310 6843

Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği

Kesinlikle Katılmıyorum 1	Katılmıyorum 2	Kararsızım 3	Katılıyorum 4	Kesinlikle Katılıyorum 5
				

	1	2	3	4	5
1-Kazanmama yardımcı olacağını düşünürsem hile yaparım	1	2	3	4	5
2-Bazen rakibin düzenini bozmak için zaman harcarım	1	2	3	4	5
3-Bazen kaybetmek önemli değildir çünkü hayatta her şeyi kazanamazsınız	1	2	3	4	5
4-Rakibin psikolojisini bozmak kurallara aykırı olmadığı için yapılabilir bir şeydir	1	2	3	4	5
5-Diğer insanlar hile yapıyorsa ben de yapabilirim	1	2	3	4	5
6-Bazen rakibimi tahrik etmeye çalışırım	1	2	3	4	5
7-Kazanmak ve kaybetmek hayatın bir parçasıdır	1	2	3	4	5
8-Eğer kimse fark etmeyecekse hile yapılabilir	1	2	3	4	5
9-Hak ederek kazanmak, haksızca kazanmaktan daha iyi hissettirir	1	2	3	4	5

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği

Kesinlikle Katılmıyorum 1	Katılmıyorum 2	Kararsızım 3	Katılıyorum 4	Kesinlikle Katılıyorum 5
				

1-Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim	1	2	3	4	5
2-Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım	1	2	3	4	5
3-Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım	1	2	3	4	5
4-Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim	1	2	3	4	5
5-Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım	1	2	3	4	5
6-Hakem kararlarına uyarım	1	2	3	4	5
7-Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım	1	2	3	4	5
8-Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım	1	2	3	4	5
9-Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.	1	2	3	4	5
10-Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	1	2	3	4	5
11-Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	1	2	3	4	5
12-Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	1	2	3	4	5
13-Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
14-Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
15-Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	1	2	3	4	5
16-Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	1	2	3	4	5
17-Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.	1	2	3	4	5
18-Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim.	1	2	3	4	5
19-Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
20-Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm	1	2	3	4	5

Kişisel Veri Formu

1. Doğum Tarihi _____	2. Cinsiyet: Erkek ☐ Kadın ☐	3. Ailenin aylık geliri _____
4. Annenin eğitim durumu nedir? _____	5. Babanın eğitim durumu nedir? _____	
6. Spor kulübüne/okuluna gidiyor musun? _____	7. Kaç yıldır spor kulübüne/okuluna gidiyorsunuz? _____	
8. Hangi branşta spor kulübüne/okuluna gidiyorsunuz? _____		
9. Haftada kaç gün spor kulübüne/okuluna gidiyorsunuz? _____		Katıldığınız için teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Kadir	Uyruğu	T.C.
Soyadı	BABUR	Tel no	05075264449
Doğum tarihi	02.06.1993	e-posta	kadirbabur29@gmail.com

Eğitim Bilgileri

Mezun olduğu kurum		Mezuniyet yılı
Lise	Atatürk Anadolu Lisesi	2009
Lisans	Akdeniz Üniversitesi	2013
Yüksek Lisans		
Doktora		

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (yıl-yıl)
Öğretmen	MEB	6
Yedek Subay	TSK	1